

GROOT- en DETAILHANDEL IN DIEREN

Inhoud

Voorwoord	.....	4
1 Onderwerp en toepassingsgebied	.....	6
2 Normatieve verwijzingen	.....	6
3 Termen en definities	.....	6
4 Administratie	.....	9
4.1 Protocollen	.....	9
4.2 Registraties	.....	9
4.3 Wet- en regelgeving	.....	10
5 Vakbekwaamheid	.....	10
5.1 Algemeen	.....	10
5.2 Opleiding	.....	10
5.3 Scholing	.....	11
6 Personeel	.....	11
6.1 Taken en verantwoordelijkheden	.....	11
6.2 Vervanging	.....	12
7 Registratie van dieren	.....	12
8 Transport	.....	12
8.1 Klaarmaken van een zending	.....	12
8.2 Ontvangst van een zending	.....	12
9 Huisvesting	.....	14
9.1 Algemeen	.....	14
9.2 Reiniging en ontsmetting	.....	14
10 Verzorging	.....	15
10.1 Voeding	.....	15
10.2 Onderbrengen van dieren	.....	16
11 Gezondheid	.....	16
11.1 Algemeen	.....	16
11.2 Controle van dieren	.....	16
11.3 Dierenarts	.....	17
12 Verkoop	.....	17
12.1 Algemeen	.....	17

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

12.2 Voorlichting	.....	17
12.3 Leeftijd	.....	18
13 Klachten	.....	18
Bijlage A (normatief) Aquarium- en vijverdieren.....		20
A.1 Klaarmaken van een zending	.....	20
A.2 Huisvesting	.....	20
A.3 Reiniging	.....	20
A.4 Gezondheid	.....	20
Bijlage B (normatief) Terrariumdieren	.....	22
B.1 Giftige dieren	.....	22
B.2 Klaarmaken van een zending	.....	23
B.3 Huisvesting	.....	23
B.4 Reiniging	.....	24
B.5 Gezondheid	.....	24
B.6 Leeftijd	.....	24
Bijlage C (normatief) Kleine zoogdieren voor detailhandel		25
C.1 Huisvesting	.....	25
C.2 Reiniging	.....	25
C.3 Gezondheid	.....	26
C.4 Leeftijd	.....	26
Bijlage D (normatief) Zoogdieren voor Groothandel		27
D.1 Klaarmaken van een zending	.....	27
D.2 Huisvesting	.....	27
D.3 Leeftijd	.....	34
D.4 Voeding	.....	34
D.5 Onderbrengen van dieren	.....	35
Bijlage E (normatief) Vogels voor detailhandel	.....	36
E.1 Huisvesting	.....	36
E.2 Reiniging	.....	36

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

E.3 Gezondheid	.....	36
E.4 Leeftijd	.....	36
Bijlage F (normatief) Vogels voor groothandel	.....	37
F.1 Klaarmaken van een zending	.....	37
F.2 Ontvangst van een zending	.....	37
F.3 Huisvesting	.....	37
F.4 Voeding	.....	44
F.5 Onderbrengen van dieren	.....	46
F.6 Leeftijd	.....	46
Bijlage G (normatief) Bijsluiter	.....	47
G.1 Diercategorieën/diersoorten	.....	47
G.2 Benodigde gegevens op bijsluiter	.....	47
Bijlage H (informatief) Hygiëne	.....	48
H.1 Ongedierte bestrijding	.....	48
H.2 Reiniging en ontsmetting van dierverblijven	.....	48

Voorwoord

Dieren hebben een eigen waarde, ook wel de intrinsieke waarde genoemd, die los staat van de waarde en functie die mensen aan dieren toekennen. De waarde van een dier is daarbij niet per definitie ondergeschikt aan de belangen van de mens. De samenleving zal zich rekenschap moeten geven van de toelaatbaarheid van de handelingen van de mens die het welzijn of de gezondheid van een dier mogelijk aantasten.

In de wereld van de gezelschapsdieren wordt het grootste aantal dieren hobbymatig gehouden. Daarnaast is er een groep ondernemers beroepsmatig bezig met deze dieren. Door hen worden de dieren verhandeld, gehouden of gefokt vanuit een economisch perspectief.

Slechte huisvesting en verzorging zijn in zijn potentie situaties waarbij de gezondheid en het welzijn van het dier in het geding kan komen of zijn. Omdat in dat geval dierenwelzijn in het geding is, stelt de overheid regels (in een AMvB) die door haar worden gehandhaafd. Op basis van deze regels heeft de sector zelf, Stichting Dierbaar, een privaat certificeringssysteem opgezet. De overheid focust bij het toezicht en de handhaving op de niet gecertificeerden.

Vrijwillige certificering van de hele sector op basis van het thans voorliggende certificatie document heeft als doel de kwaliteit van de sector als geheel te verhogen en daarmee het welzijn van de betrokken dieren substantieel te verbeteren.

Certificering dient er niet alleen toe bedrijfsprocessen te verbeteren maar ook om de (potentiële) houder van dieren van voldoende kennis, informatie en ondersteuning te voorzien. Daardoor kan een goede afweging gemaakt worden bij de aanschaf van dieren. Maar dat niet alleen; de kwaliteit van de leefomstandigheden van de betrokken dieren wordt hierdoor verbeterd.

Tot slot. De combinatie van overheidsregels met een door de sector opgezet vrijwillig certificeringssysteem bij het opstellen waarvan dierenwelzijn steeds het

uitgangspunt is geweest, maakt de markt transparant en leidt tot duidelijke keuzemogelijkheden voor de (potentiële) houder.

1 Onderwerp en toepassingsgebied

Deze norm geeft eisen voor de borging van het welzijn van dieren en is van toepassing op:

- groothandelsbedrijven die dieren verkopen aan detailhandelsbedrijven en
- detailhandelsbedrijven die dieren verkopen aan particulieren.

2 Normatieve verwijzingen

De volgende documenten waarnaar verwezen is, zijn onmisbaar voor de toepassing van dit document. Bij gedateerde verwijzingen is alleen de aangehaalde versie van toepassing. Bij ongedateerde verwijzingen is de laatste versie van het document (met inbegrip van wijzigingsbladen) waarnaar is verwezen van toepassing.

- *Norm Dienstverlenende bedrijven in de Honden- en Kattenbranche.*
- *Advies RDA 2006/10 – positieflijsten*

3 Termen en definities

Voor de toepassing van deze norm gelden de volgende termen en definities.

3.1 acclimatisatieruimte

ruimte waarin dieren opvang en rust krijgen na ontvangst

3.2 detailhandelsbedrijf

op verkoop van dieren aan particulieren gerichte onderneming welke als zodanig bij de Kamer van Koophandel is geregistreerd

3.3 dieren

levende dieren die gehouden worden voor gezelschap of uit oogpunt van hobby met uitzondering van honden en katten

3.4 dierenarts

een dierenarts/dierenartsenpraktijk met wie afspraken zijn gemaakt over

periodieke bezoek aan het bedrijf en waarop bij veterinaire calamiteiten kan worden teruggevallen

3.5 diergeneesmiddel

substantie die bestemd is om al of niet na be- of verwerking, te worden gebruikt voor:

- a) het genezen, lenigen of voorkomen van enige aandoening, ziekte, ziekteverschijnsel, pijn, verwonding of gebrek van een dier;
- b) het herstellen, verbeteren of wijzigen van het functioneren van organen van een dier;
- c) het onderkennen van een ziekte of gebrek bij dieren door toepassing bij een dier.

OPMERKING Diergeneesmiddelen kunnen zowel zogenoemde 'vrije' diergeneesmiddelen zijn als UDD, UDA en URA:

- Vrij diergeneesmiddel: diergeneesmiddel dat zonder tussenkomst van een dierenarts verkrijgbaar is bij dierenartsen, apothekers of handelaren en door de diervorzorger wordt toegediend.
- URA: diergeneesmiddel dat op voorschrift van een dierenarts door dierenartsen, apothekers of erkende handelaren (in het bezit van een geldige afleververgunning) mag worden afgeleverd en door de diervorzorger mag worden toegediend.
- UDD: diergeneesmiddel dat uitsluitend door de dierenarts zelf mag worden toegepast.
- UDA: diergeneesmiddel dat op voorschrift van een dierenarts door dierenartsen of apothekers mag worden afgeleverd en door de diervorzorger mag worden toegediend.

3.6 diergroep

vogels, aquarium (zoet water en zeewater)- en vijverdieren, terrariumdieren of zoogdieren

3.7 dierverblijf

aquarium, terrarium, ren, hok, stal of kooi

3.8 gekwalificeerd

in bezit van het (de) diploma('s) zoals bedoeld in 5.2

3.9 groothandelsbedrijf

op tussenhandel in dieren gerichte onderneming welke als zodanig bij de Kamer van Koophandel is geregistreerd

3.10 infectiedruk

de concentratie aan ziektekiemen

3.11 medewerker

persoon die de feitelijke werkzaamheden uitvoert die te maken hebben met de verzorging van en omgang met de dieren

3.12 naslagwerk

documentatie over de huisvesting, verzorging, voeding en teelt van dieren in de vorm van bijvoorbeeld (cursus) boeken, tijdschriften (jaargangen), websites

3.13 ondernemer

persoon die binnen het bedrijf eindverantwoordelijk is voor de werkzaamheden die door de medewerker(s) uitgevoerd worden

OPMERKING: In een eenmansbedrijf is de ondernemer tegelijkertijd ook medewerker.

3.14 ontsmetten

doden van ziektekiemen, zoals bacteriën, virussen, schimmels, etc. in dierverblijven en omgeving

3.15 personeel

ondernemer en – indien van toepassing - zijn medewerker(s)

3.16 quarantaineruimte

volledig afgescheiden onderdeel van een bedrijf, bestemd voor het onderbrengen van dieren die mogelijk met een besmettelijke ziekte of parasiet zijn besmet, dat deugdelijk gedesinfecteerd kan worden.

3.17 reinigen

verwijderen van organisch materiaal, zoals mest, urine, strooisel en voedselresten

3.18 verkoper

personeelslid dat betrokken is bij de verkoop van het dier

3.19 vervanging,

- **incidentele** gedurende een aaneengesloten periode van maximaal vier weken
- **structurele** gedurende een aaneengesloten periode van meer dan vier weken

3.20 ziekenboeg

apart verblijf, waarin dieren kunnen worden behandeld

4 Administratie

4.1 Protocollen

Protocollen vereist door deze norm moeten worden beheerd. Daarvoor moet in een protocol zijn vastgelegd, hoe:

- a) de verantwoordelijke voor uitgifte de protocollen goedkeurt op geschiktheid;
- b) de verantwoordelijke de protocollen indien nodig actualiseert en goedkeurt;
- c) relevante versies van de protocollen op de werkplek beschikbaar zijn;
- d) protocollen leesbaar en gemakkelijk herkenbaar blijven;
- e) onbedoeld gebruik van vervallen protocollen wordt voorkomen, en geschikte identificatie wordt toegepast als ze om welke reden dan ook worden bewaard.

OPMERKING: Deze protocollen kunnen in elke vorm of soort medium zijn.

OPMERKING: Meerdere eisen kunnen in één protocol worden beschreven en er kunnen meerdere protocollen voor de invulling van één eis worden opgesteld.

4.2 Registraties

Registratie die wordt vereist door deze norm moet worden beheerd. Er is een protocol voor de identificatie, het opslaan, de bescherming, het terugvinden, het bewaren en de vernietiging van registraties.

OPMERKING In aanvulling hierop kan de ondernemer de in deze norm vermelde registraties periodiek verzamelen en analyseren. Dit om de geschiktheid en doeltreffendheid van haar dienstverlening aan te tonen en om te beoordelen waar verbetering haalbaar is. De analyse van gegevens kan informatie opleveren met betrekking tot mogelijkheden ter verbetering van:

- a) personeel;
- b) transport;
- c) huisvesting;
- d) verzorging;
- e) gezondheid.

4.3 Wet- en regelgeving

4.3.1 De ondernemer moet aantoonbaar voldoen aan de op het bedrijf van toepassing zijnde wetgeving, die betrekking heeft op dierenwelzijn, soortbescherming, transport en diergeneesmiddelen.

5 Vakbekwaamheid

5.1 Algemeen

5.1.1 De ondernemer moet geschikte registraties bijhouden van opleiding, training, vaardigheden en ervaring.

5.1.2 De vakbekwaamheidseisen, waarnaar in 5.2.1 a en 5.2.1 b verwezen wordt, moeten voldoen aan de eindtermen, zoals vastgesteld door Aequor.

5.2 Opleiding

5.2.1 De ondernemer of ten minste één medewerker moet in het bezit zijn van een diploma:

- a) vakopleiding Basiskennis Dierenspecialzaak en/of Groothandel (of

gelijkwaardig), inclusief een module basiscollectie dieren, inclusief diergeneesmiddelen. In de module basiscollectie dieren zijn de volgende diersoorten opgenomen: muizen, gerbils, cavia's konijnen, ratten, hamsters, goudvissen inclusief kweekvormen, kanaries, grasparkieten, zebra's.

- b) één (of meerdere) specialisatiemodule(s) gericht op de specifieke diergroep(en) die in het detailhandelsbedrijf wordt verkocht, indien deze anders zijn dan de diersoorten die behandeld worden in de basiscollectie. Deze specialisatiemodules zijn: zeewaterdieren, vijverdieren, aquariumdieren, vogels, zoogdieren, terrariumdieren (of gelijkwaardig).
- c) indien van toepassing een opleiding op het gebied van transport van dieren.

5.3 Scholing

5.3.1 Het gekwalificeerde personeel moet de afgelopen vijf jaar actief zijn geweest in de detail- of groothandel in dieren. Indien dit niet het geval is, moet dit personeel zich opnieuw laten scholen, zoals in 5.2 is aangegeven.

5.3.2 Gekwalificeerd personeel moet minimaal twee dagdelen per jaar cursussen en/of door leveranciers georganiseerde bijeenkomsten volgen om zijn vakbekwaamheid op peil te houden.

6 Personeel

6.1 Taken en verantwoordelijkheden

6.1.1 Indien er meerdere personen werkzaam zijn binnen het bedrijf, dient er een duidelijke taakverdeling met bijbehorende verantwoordelijkheden en bevoegdheden vastgelegd en beschikbaar te zijn.

6.1.2 In het groot- of detailhandelsbedrijf is altijd ten minste één gekwalificeerd personeelslid aanwezig en aanspreekbaar.

6.1.3 Niet-gekwalificeerd personeel mag alleen onder toezicht en verantwoordelijkheid werken van een gekwalificeerd personeelslid.

6.2 Vervanging

6.2.1 Bij incidentele vervanging van gekwalificeerd personeel, is het toelaatbaar dat de plaatsvervanger niet gekwalificeerd is, mits deze plaatsvervanger minimaal zes maanden praktijkervaring in detail- of groothandelsbedrijf heeft opgedaan gericht op de verkoop van dieren.

6.2.2 Bij structurele vervanging van een gekwalificeerd personeelslid moet de plaatsvervanger gekwalificeerd zijn.

7 Registratie van dieren

7.1 Er moet een soortenregistratie en een herkomstregistratie worden bijgehouden.

OPMERKING: soortenregistratie kan via facturen

7.2 Van giftige dieren – indien aanwezig - moet een registratie in aantallen worden bijgehouden.

OPMERKING: een overzicht van giftige dieren binnen de Terrariumdieren is opgenomen in bijlage B.1.

7.3 Op een voor de koper zichtbare manier moet zijn aangegeven welke dieren giftig zijn, indien aanwezig.

8 Transport

8.1 Klaarmaken van een zending

8.1.1 De verkochte dieren moeten zodanig worden verpakt dat de verpakking geen bedreiging vormt voor het welzijn van de te transporteren dieren en tijdens het transport voor de dieren tot zo min mogelijk stress leidt.

8.1.2 Per diergroep moet aan de specifieke eisen voor ten aanzien van het klaarmaken van een zending worden voldaan zoals opgenomen in:

- bijlage A.1 voor aquarium- en vijverdieren;
- bijlage B.2 voor terrariumdieren;
- bijlage D.1 voor zoogdieren voor groothandel;
- bijlage F.1 voor vogels voor groothandel.

8.1.3 Bij de verkoop van een giftige slangensoort moeten contactpunten in Nederland bekend zijn waar voor die soort serum aanwezig is.

8.1.4 Voorafgaande aan transport worden dieren visueel geïnspecteerd. Dieren waarbij ziekteverschijnselen worden waargenomen worden niet verkocht of getransporteerd.

8.2 Ontvangst van een zending

8.2.1 De ondernemer heeft en werkt volgens een protocol voor het ontvangen van een zending dieren. In dat protocol is minimaal opgenomen op welke wijze:

- a) de dieren worden aangenomen. Een zending dieren moet in het belang van het welzijn van de dieren worden aangenomen door het ontvangende bedrijf, tenzij de zending niet aan alle eisen voldoet en de terugreistijd naar de leverancier minder dan 5 uur bedraagt.

OPMERKING Herkauwers en varkens mogen wettelijk niet retour gezonden worden.

- b) de dieren direct na aankomst van de zending op ziekteverschijnselen, parasieten en gebreken worden onderzocht. Van de geconstateerde ziekteverschijnselen en gebreken moet een registratie worden bijgehouden.

- c) het ontvangende bedrijf bij iedere zending de terugkoppeling verzorgt naar het verzendende bedrijf met betrekking tot de diergezondheid en de sterfte van de ontvangen dieren.
- d) bij ontvangst van de zending wordt beoordeeld in hoeverre het acclimatiseren van de getransporteerde dieren wenselijk is. Bij import wordt minimaal een periode van 3 dagen aangehouden, met uitzondering van mannetjes *Betta splendens*. In het geval dat dit als wenselijk beoordeeld wordt, moet de acclimatisatie, een duur hebben die minimaal voldoende is om:
- a) de eventueel toegepaste medicinale behandeling af te maken;
  - b) de dieren weer normaal te laten eten.

8.2.2 Bovendien moet er voor vogels voor de groothandel aan de specifieke eisen ten aanzien van ontvangst van een zending worden voldaan zoals opgenomen in bijlage F.2

8.2.3 Bij geconstateerde afwijkingen bij de ontvangst van dieren, moet met oog op het dierenwelzijn direct maatregelen worden genomen en geregistreerd.

9 Huisvesting

9.1 Algemeen

9.1.1 Algemeen geldt dat de huisvesting geen beschadigingen aan de gehouden dieren veroorzaakt;

9.1.2 Bovendien moet per diergroep aan de specifieke huisvestingseisen worden voldaan zoals opgenomen in:

- bijlage A.2 voor aquarium- en vijverdieren;
- bijlage B.3 voor terrariumdieren;
- bijlage C.1 voor zoogdieren voor detailhandel;
- bijlage D.2 voor zoogdieren voor groothandel;
- bijlage E.1 voor vogels voor detailhandel;
- bijlage F.3 voor vogels voor groothandel.

9.2 Reiniging en ontsmetting

9.2.1 De ondernemer heeft en werkt volgens een protocol voor de effectieve reiniging en ontsmetting van de dierverblijven. Hierbij wordt rekening gehouden met:

- a) de dieren die in het detail- of groothandelsbedrijf worden gehouden;
- b) de verwachte problemen met betrekking tot infecties bij deze dieren;
- c) de infectiedruk;
- d) het verversen van de bodembedekker in dierverblijven, afhankelijk van diersoort, bezetting en voeding;
- e) het reinigen van voer- en waterbakken, waarbij geldt:
  - voerbakken voor droge voeders, indien aanwezig, moeten schoon zijn en ten minste één keer per week worden ontsmet;
  - voerbakken voor vochtige voeders en drinkbakken moeten, indien aanwezig, dagelijks worden gereinigd en worden ontsmet;
  - Overgebleven voer wordt dagelijks verwijderd;
- f) het reinigen en ontsmetten van de dierverblijven alvorens nieuwe dieren te plaatsen;
- g) de diergroepspecifieke eisen zoals neergelegd in bijlage A.3, B.4, C.2 en D.2.

OPMERKING: voor vogels en zoogdieren kan gebruik worden gemaakt van de methoden die zijn beschreven in bijlage voor detailhandelsbedrijven en bijlage voor groothandelsbedrijven.

10 Verzorging

10.1 Voeding

10.1.1 Het bedrijf heeft en werkt volgens een protocol voor het voeren van de dieren. Hierin is minimaal geregeld op welke wijze:

- a) de hoeveelheid en soort voer wordt afgestemd op de fysiologische behoefte van de gehouden dieren.

OPMERKING: Een verminderde voer- en wateropname is een waarschuwing voor een optredende ziekte.

- b) voer- en waterbakken op een voor het dier bereikbare hoogte worden geplaatst
- c) voor de gehouden dieren is een overzicht aanwezig, waarin is opgenomen welke voeders aan de dieren gegeven wordt.
- d) voor de diergroepen Zoogdieren respectievelijk Vogels wordt voldaan aan de specifieke voedingseisen zoals opgenomen in de bijlage D.4 respectievelijk F.4.
- e) voor gehouden dieren uit de diergroepen Aquarium- en vijverdieren respectievelijk Terrariumdieren is in het bedrijf een overzicht aanwezig, waarin is opgenomen welke voeders aan deze dieren gegeven wordt.

10.2 Onderbrengen van dieren

10.2.1 Dieren die hinder of een bedreiging voor elkaar vormen, mogen niet in hetzelfde dierverblijf worden gehouden.

10.2.2 Voor de diergroepen Zoogdieren respectievelijk Vogels moet worden voldaan aan de specifieke eisen voor het onderbrengen van dieren zoals opgenomen in de bijlage D.5 en F.5.

11 Gezondheid

11.1 Algemeen

11.1.1 Per diergroep moet aan de specifieke eisen voor wat betreft gezondheid van de dieren worden voldaan zoals opgenomen in:

- bijlage A.4 voor aquarium- en vijverdieren;
- bijlage B.5 voor terrariumdieren;
- bijlage C.3 voor zoogdieren;
- bijlage E.3 voor vogels.

11.1.2 Van dieren die in quarantaine zijn geplaatst moet een registratie in aantallen worden bijgehouden. Aquarium- en vijverdieren zijn hiervan uitgezonderd.

11.2 Controle van dieren

11.2.1 Het bedrijf heeft en werkt volgens een protocol voor de controle van dieren. In dat protocol is minimaal geregeld dat de verblijven waarin de dieren gehouden worden, dagelijks door gekwalificeerd personeel worden geïnspecteerd, waarbij de dieren visueel worden gecontroleerd op conditie, gedrag, ziekte en dood.

11.2.2 De afwijkingen en daarop genomen handelingen moeten worden geregistreerd.

11.2.3 Dode dieren moeten bij constatering worden verwijderd.

11.3 Dierenarts

Er wordt een vaste relatie met een dierenartsenpraktijk onderhouden. Visites van de dierenarts worden geregistreerd.

12 Verkoop

12.1 Algemeen

12.1.1 Uit acclimatisatiebakken, quarantaine en ziekenboeg mag niet worden verkocht.

12.1.2 Als (ook) honden en/of katten worden verkocht, dient het bedrijf ook te voldoen aan de eisen van de Norm voor dienstverlenende bedrijven in de honden- en kattensector.

12.1.3 Alleen soorten die voorkomen op de RDA positieflijsten mogen in de detailhandel verkocht worden (advies RDA 2006/10).

12.2 Voorlichting

12.2.1 Er zijn in het detailhandelsbedrijf verzorgingsinstructies op schrift voor de koper beschikbaar over de ter verkoop aangeboden diersoorten/-groepen. Deze worden aan de koper op schrift aangeboden. Deze instructies moeten ten minste betrekking hebben op huisvesting, voeding en verzorging.

OPMERKING: 1 Dit kan bijvoorbeeld een bijsluiters afkomstig van het Landelijke Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG) zijn.

OPMERKING: 2 Deze instructies zijn bij voorkeur "peer reviewed".

12.2.2 In het groothandelsbedrijf is voor de in bijlage G genoemde diercategorieën/diersoorten een algemene bijsluiters voorhanden, die met de betreffende zending dieren moet worden meegestuurd. Deze algemene bijsluiters moet voldoen aan de eisen zoals opgenomen in bijlage G.

12.2.3 Op de dierverblijven van de diersoorten anders dan die in de basiscollectie (zie 5.2.1), worden ten minste de wetenschappelijke namen van de dieren aangebracht, met uitzondering van de situatie van dieren waarvoor geen wetenschappelijke naam bestaat. In dat geval moet de handelsnaam worden aangebracht.

12.3 Leeftijd

Per diergroep moet aan de specifieke leeftijdseisen voor wat betreft de te koop aangeboden dieren worden voldaan zoals opgenomen in:

- bijlage B.6 voor terrariumdieren;
- bijlage C.4 voor zoogdieren;
- bijlage D.5 voor zoogdieren;
- bijlage E.4 voor vogels; en
- bijlage F.6 voor vogels.

13 Klachten

13.1. De ondernemer registreert klachten en de afhandeling ervan. Deze registratie omvat:

- klacht;
- datum;
- wie heeft de klacht ingediend;
- ondernomen actie;
- wie heeft de actie ondernomen;
- resultaten van de actie.

13.2 De ondernemer heeft en werkt volgens een protocol voor de registratie en behandeling van klachten.

13.3 De klant wordt op aanvraag op de hoogte gesteld van de daartoe te volgen procedure.

Bijlage A (normatief)

Aquarium- en vijverdieren

A.1 Klaarmaken van een zending

In het groothandelsbedrijf: de dieren verpakken in een lichtdichte, isolerende doos in afgesloten plastic zakken met water waarbij zuurstof of lucht boven het waterniveau voorhanden is.

OPMERKING In bijzondere gevallen kan met redenen omkleed van bovenstaande eis worden afgeweken.

A.2 Huisvesting

A.2.1 In het detailhandelsbedrijf moeten aquaria donkere wanden hebben, een niet transparante bodem en - indien nodig - een schuilplaats.

A.2.2 Waterkwaliteitsparameters voor tropisch zoetwater aquarium, tropisch zeeaquarium, brakwater aquarium en vijver moeten zich bevinden tussen de waarden zoals aangegeven in tabel A.1. Bij afwijkingen in gedrag van de vissen wordt dit getest met de op het bedrijf aanwezige testmethoden.

A.2.3 Bij soorten die afwijkende waarden voor pH en/of temperatuur nodig hebben, mag worden afgeweken van de waarden in tabel A.1. Indien dit het geval is, moet het personeelslid dat verantwoordelijk is voor de huisvesting van de dieren uitleg over deze afwijking kunnen verschaffen.

OPMERKING Bij aquarium- en vijverdieren in acclimatisatie of medische behandeling zijn afwijkingen van de normale waarden niet te voorkomen. Om deze reden geldt de waterkwaliteitseis niet voor deze aquaria.

A.3 Reiniging

Voederresten en ontlasting moeten dagelijks uit de aquaria worden verwijderd.

A.4 Gezondheid

A.4.1 Voor aquarium- of vijverdieren moet een acclimatisatie ruimte of ziekenboeg aanwezig zijn.

OPMERKING Voor aquarium- en vijverdieren kan de acclimatisatie ruimte of ziekenboeg zich in de normale verkoopruimte bevinden.

A.4.2 Indien niet uit een bepaald aquarium mag worden verkocht, dan moet dit op het betreffende aquarium zijn aangegeven.

Tabel A.1 – Waterkwaliteitsparameters (OFI, 2006)

	Zoet water	Zeewater
pH	6 tot 8	8.1-8.3
Zoutgehalte	0 tot 3 pt	30 tot 36 ppt
Hardheid	100 tot 400 mg/L	boven 400 mg/L
Carbonaathardheid	100 tot 400 mg/L	100 tot 200 mg/L
Kooldioxide	< 15 mg/L	
Opgelost ijzer	< 0,1 mg/L	
Ammonia	< 0,02 mg/L	< 0,05 mg/L
Nitraat	< 3 mg/L	
Nitriet	< 0,1 mg/L	

		Temperatuur °C			Zoutgehalte g/L			pH		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	28	22	24	5	0	0,5	7,5	6,5	7
	Zacht	28	22	24	2	0	0	6,5	4	6
	Hard	28	22	24	5	0	3	8,5	7,5	8
Koud water		20	10	15	5	0	0,5	7,5	6,5	7
Brak water		28	24	26	17	0,5	10	8,2	7,6	8
Zeewater	Vis	27	23	25	38	33	36	8,4	8,15	8,2
	Korallen	27	23	25	38	33	36	8,4	8,15	8,2

		Carbonaathardheid mg/L			Hardheid mg/L (als CaCO ₃)			Ammonia mg/L		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	140	70	80	210	180	150	0,02	0	0
	Zacht	70	30	45	100	10	40	0,02	0	0
	Hard	320	180	200	360	140	200	0,02	0	0
Koud water		140	70	100	200	150		0,02	0	0
Brak water		200	100	150	300	200		0,02	0	0
Zeewater	Vis	200	140	180	450	350		0,01	0	0
	Korallen	200	140	180	420	380		0,01	0	0

		Nitriet mg/L			Nitraat mg/L		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	0,2	0	0	50	10	20
	Zacht	0,2	0	0	30	0	10
	Hard	0,15	0	0	20	0	10
Koud water		0,2	0	0	50	0	20
Brak water		0,15	0	0	50	0	20
Zeewater	Vis	0,125	0	0	20	0	10
	Korallen	0,05	0	0	1	0	0

Bijlage B (normatief)

Terrariumdieren

B.1 Giftige dieren

In tabel B.1 staan de dieren die in het kader van deze norm als giftig worden beschouwd.

Tabel B.1- Giftige soorten

Van de Chilopoda	Duizendpoten
Genus <i>Scolopendra</i>	
Genus <i>Otostigmus</i>	
Genus <i>Cryptops</i>	
Genus <i>Scolopocryptos</i>	
Van de Arachnidae Spinnen	Spinnen
Genus <i>Cupienius</i>	
Genus <i>Phoneutria</i>	Kamspinnen (bananenspin)
Genus <i>Latrodectus</i>	Kogelspinnen (Zwarte Weduwe etc.)
Genus <i>Loxoscelus</i>	Vioolspinnen
Genus <i>Lycosa</i>	Wolfspin
Van Scorpiones	Schorpioenen
Alle soorten	
Van Sauria	Hagedissen
Genus <i>Heloderma</i>	Korsthagedissen (Gilamonster)
Soort <i>Varanus komodoensis</i>	Komodo varaan
Van Serpentes	Slangen
Van Familie Viperidae	Adders, groefkopadders, Ratelslangen
Alle soorten	
Van Familie Colubridae	
Van Sub-familie Colubrinae	
Genus <i>Boiga</i>	
Genus <i>Dispholidus</i>	Boomslang
Genus <i>Thelotornis</i>	
Van Atractaspididae	Stilettslangen
Alle soorten	
Van Sub-Familie Natricinae	
Genus <i>Rhabdophis</i>	
Van Familie Elaphidae	Cobra-achtigen en zeeslangen
Alle soorten	

B.2 Klaarmaken van een zending

In het algemeen geldt:

- a) kleine dieren verpakken in afsluitbare plastic doosjes van 10-15 tot centimeter met ventilatiegaatjes, waar nodig voorzien van schuilmogelijkheden in de vorm van papier.
- b) grotere dieren verpakken in grotere afsluitbare plastic dozen met ventilatiegaatjes, eventueel daarbinnen in katoenen zakken.
- c) bij giftige dieren extra aandacht besteden aan een goede afsluiting, de afsluitbare verpakking nog in een extra afsluitbare doos.

OPMERKING In bijzondere gevallen kan met redenen omkleed van bovenstaande eisen worden afgeweken.

B.3 Huisvesting

B.3.1 Voor wat betreft huisvesting moet ten minste aandacht worden besteed aan:

- a) temperatuur;
- b) luchtvochtigheid;
- c) ventilatie;
- d) eventueel benodigde schuilmogelijkheid;
- e) voor reptielen de aanwezigheid van UV straling, met uitzondering van nachtdieren.

Opmerking 1 de huisvesting van de dieren moet aangepast zijn aan de klimatologische eisen van de gehouden dieren.

Een op klimaat gebaseerde indeling kent de volgende typen terraria:

- woestijnterrarium (luchtvochtigheid: < 50%, temperatuur: 25 – 35°C met een warmteplaats tot 50°C);
- Tropisch – subtropisch terrarium (luchtvochtigheid: 50 – 80%, temperatuur: 25-30°C met een warmteplaats tot 40°C);
- Tropisch – subtropisch terrarium (specifiek voor kikker of salamander, luchtvochtigheid: 70 – 80%, temperatuur: 22-28°C);
- Bergklimaat terrarium (luchtvochtigheid: 60 – 80%, temperatuur: 20 – 25°C met een warmteplaats tot 35°C);

- Waterschildpad terrarium (temperatuur: op het land 25 – 30°C met een opwarmplaats van 35 – 40°C, watertemperatuur 20-25°C);
- vogelspint errarium (temperatuur: 25 – maximaal 30°C, luchtvochtigheid: 60-80%).

B.4 Reiniging

B.4.1 Ten minste één maal per week moeten de terraria worden gereinigd en de aanwezige mest worden verwijderd.

B.4.2 Voederresten van dood materiaal en vervellingsresten moeten dagelijks uit de terraria worden verwijderd.

B.5 Gezondheid

B.5.1 Terrariumdieren die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere redenen moeten in een ziekenboeg worden gehouden die zich niet in de normale verkoopruimte bevindt.

OPMERKING De ziekenboeg wordt uitsluitend voor aparte verzorging gebruikt en niet voor andere doeleinden.

B.5.2 Tevens moet duidelijk op het terrarium worden aangegeven dat het dier ziek is en mag er niet uit het betreffende terrarium worden verkocht.

B.6 Leeftijd

B.6.1 Aangeboden amfibieën moeten ten minste volledig gemetamorfoseerd zijn, behalve *Ambystoma mexicanum*.

B.6.2 Aangeboden reptielen moeten:

- a) ten minste door de tweede vervelling heen zijn; en
- b) zelfstandig kunnen eten.

Bijlage C (normatief)

Kleine zoogdieren voor detailhandel

C.1 Huisvesting

C.1.1 Voor wat betreft huisvesting wordt ten minste aandacht besteed aan:

- a) temperatuur;
- b) luchtvochtigheid;
- c) ventilatie;
- d) beddingmateriaal, schuilmogelijkheden, verrijking, etc.

C.1.2 De huisvesting van de dieren moet aangepast zijn aan de klimatologische eisen van de gehouden dieren. Voor de meest verhandelde zoogdieren zijn deze eisen opgenomen in tabel C.1. Indien in het detailhandelsbedrijf dieren worden gehouden die niet in tabel C.1 staan, gelden de eisen uit de tabel in bijlage D.

Tabel C.1 – Huisvestingseisen kleine zoogdieren in detailhandel

DIERSOORT	HOKMATEN lxdxh	Max. aantal dieren	Specifieke eisen
Tamme ratten jong	30x60x20 cm	15	
Tamme ratten volwassen	40x60x20 cm	6	
Muizen	20x35x15 cm	25	
Gerbils jong	20x35x15 cm	15	
Degoes jong	30x60x20 cm	10-15	
Degoes volwassen	30x60x20 cm	5	
Chinchilla's	50x60x60 cm	3-4	Plankje in hok, zandbak
Eekhoorns klein	50x60x60 cm	4-6	Sommige eekhoorns zijn solitair
Eekhoorns groot	100x80x150 cm	2-3	
Prairiehonden	100x100x80 cm	4-6	
Springmuizen klein	80x40x40 cm	4-8	
Springmuizen groot	120x50x50 cm	4-6	
Cavia's jong	50x60x40 cm	4-6	
Fretten jong	60x60x40 cm	3-4	Kattenbak en speeltjes in hok plaatsen
Konijnen dwerg/klein jong	60x40x40 cm	4-6	
Konijnen midden jong	80x50x50 cm	4-6	
Konijnen groot jong	120x50x50 cm	4-6	

C.2 Reiniging

De dierverblijven moeten ten minste een maal per week worden gereinigd.

C.3 Gezondheid

Zoogdieren die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere reden moeten in een ziekenboeg worden gehouden die zich niet in de normale verkoopruimte bevindt.

C.4 Leeftijd

In het algemeen geldt voor de minimum leeftijd van verhandelbare dieren dat de dieren voldoende zelfstandig én gespeend moeten zijn. Voor de volgende diersoorten zijn de minimale leeftijden waarop deze verkocht kunnen worden:

- ratten en muizen 4 weken;
- cavia's 4 weken;
- konijnen 7 weken;
- fretten 8-10 weken;
- hamsters 4 weken;
- gerbils 6 weken;

Bijlage D (normatief)

Zoogdieren voor Groothandel

D.1 Klaarmaken van een zending

Vanaf één week voor export grotere dieren zo mogelijk kleiner plaatsen ter voorbereiding op het transport.

Ter voorbereiding van transport kunnen dieren kleiner gehuisvest worden.

OPMERKING: Het is verstandig zebra's en herten geleidelijk te laten wennen aan een kleinere ruimte, om een rustig en veilig transport te bereiken.

D.2 Huisvesting

D.2.1 Algemeen

In tabel C.1 is de Taxonomie Walker's Mammals of the World opgenomen. In dit overzicht zijn families uit de diergroep Zoogdieren voorzien van een nummer.

Tabel D.1 – Taxonomie Walker's Mammals of the World

Orde	Familie	Nr.
Monotremata	Tachyglossidae	1
	Ornithorhynchidae	2
Didelphimorphia	Marmosidae	3
	Caluromyidae	4
	Glironiidae	5
	Didelphidae	6
Paucituberculata	Caenolestidae	7
Microbiotheria	Microbiotheriidae	8
Dasyuromorphia	Dasyuridae	9
	Myrmecobiidae	10
	Thylacinidae	11
Peramelemorphia	Peramelidae	12
	Procytidae	13
Notoryctemorphia	Notoryctidae	14
	Phascolarctidae	15
Diprotodontia	Vombatidae	16
	Phalangeridae	17
	Potoroidae	18
	Macropodidae	19
	Burramyidae	20
	Petauridae	21
	Tarsipedidae	22
Xenarthra	Acrobatidae	23
	Megalonychidae	24
	Bradyrodidae	25
	Myrmecophagidae	26
	Dasyrodidae	27

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

Insectivora	Erinaceidae	28
	Chrysochloridae	29
	Terracidae	30
	Solenodontidae	31
	Nesophontidae	32
	Soricidae	33
	Talpidae	34
Scandentia	Tupaiidae	35
Dermoptera	Cynocephalidae	36
Chiroptera	Pteropodidae	37
	Rhinopomatidae	28
	Emballonuridae	29
	Craseonycteridae	40
	Nycteridae	41
	Megadermatidae	42
	Rhinolophidae	43
	Hipposideridae	44
	Mormoopidae	45
	Noctilionidae	46
	Phyllostomidae	47
	Mystacinidae	48
	Natalidae	49
	Furipteridae	50
	Thyropteridae	51
	Myzopodidae	52
	Vespertilionidae	53
	Molossidae	54
Primates	Lorisidae	55
	Cheirogaleidae	56
	Lemuridae	57
	Megaladapidae	58
	Indriidae	59
	Palaeopropithecidae	60
	Archaeolemuridae	61
	Daubentoniidae	62
	Tarsiidae	63
	Cebidae	64
	Callitrichidae	65
	Cercopithecidae	66
	Hylobathidae	67
	Pongidae	68
	Hominidae	69
Carnivora	Canidae	70
	Ursidae	71
	Procyonidae	72
	Mustelidae	73

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

	Viverridae	74
	Herpestidae	75
	Hyaenidae	76
	Felidae	77
Pinnipedia	Otariidae	78
	Odobenidae	79
	Phocidae	80
Cetaca	Platanistidae	81
	Lipotidae	82
	Pontoporiidae	83
	Iniidae	84
	Monodontidae	85
	Phocoenidae	86
	Delphinidae	87
	Ziphiidae	88
	Physeteridae	89
	Eschrichtiidae	90
	Neobalaenidae	91
	Balaenidae	92
	Balaenopteridae	93
Sirenia	Dugonidae	94
	Trichechidae	95
Proboscidea	Elephantidae	96
Perissodactyla	Equidae	97
	Tapiridae	98
	Rhinocerotidae	99
Hyracoidea	Procaviidae	100
Tubulidentata	Orycteropodidae	101
Bibymalagasia	Plesiorycteropodidae	102
Artiodactyla	Suidae	103
	Tayassuidae	104
	Hippopotamidae	105
	Camelidae	106
	Tragulidae	107
	Giraffidae	108
	Moschidae	109
	Cervidae	110
	Antilocapridae	111
	Bovidae	112
Pholidota	Manidae	113
Rodentia	Aplodontidae	114
	Scuridae	115
	Castoridae	116
	Geomyidae	117
	Heteromyidae	118
	Dipodidae	119

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

	Muridae	120
	Anomaluridae	121
	Pedetidae	122
	Ctenodactylidae	123
	Myoxidae	124
	Bathyergidae	125
	Hystricidae	126
	Petromuridae	127
	Thryonomyidae	128
	Erethizontidae	129
	Chichillidae	130
	Dinomyidae	131
	Caviidae	132
	Hydrochaeridae	133
	Dasyproctidae	134
	Agoutidae	135
	Ctenomyidae	136
	Octodontidae	137
	Abrocomidae	138
	Echimyidae	139
	Capromyidae	140
	Heptaxodontidae	141
	Myocastoridae	142
Lagomorpha	Ochotonidae	143
	Leporidae	144
Macroscelidea	Macroscelididae	145

In tabel D.2 zijn aan diverse van een nummer voorziene families codes voor huisvesting resp. verzorging toegekend. De codes zijn verklaard in de paragrafen D.3.2 (Dierverblijven), D.3.4 (Bodembedekker), D.3.5 (Temperatuur) en D.5.1 (Voeders).

De in tabel D.2. opgenomen normen voor wat betreft aantallen zoogdieren zijn gebaseerd op volwassen, gezonde dieren.

Tabel D.2 – Overzicht van huisvesting- en verzorgingseisen per familie

Diergroep Nr. volgens Taxonomie Walkers	Huisvestingscategorie			Verzorgings- categorie	Opmerkingen
	Type huisvesting	Minimum temperatuur	Type bodem bedekker	Type voeders	
1	MF	T4	S1/3	M5/12	Eierleggende miereneters met badwater
2	MF	T4	S1/3	M5/12	Eierleggende miereneters met badwater
3	ME	T4	S1/3	M1/5/12	Buideldieren t/m nr. 14

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

15	ME	T4	S1/3	M1/5/12	Koala met klimtakken in kooi
16	ME	T4	S1/3	M1/5/12	Wormbat met klimtakken in kooi
17	ME	T4	S1/3	M1/5/12	Possum met klimtakken in kooi
18	ME	T4	S1/3	M1/5/12	Ratkangoeroe met klimtakken in kooi
19	ME	T2	S1/3	M1/6/12	Wallaby/kangoeroe klein max. 6 stuks
	ME	T2	S1/3	M1/6/12	Kangoeroe groot max. 4 stuks
20	ME	T4	S1/3	M6/8/12	Possums t/m nr. 23
24	MG	T4	S1/3	M5/12/13	Luaards
26	ME	T4	S1/3	M5/13	Kleine miereneters
	MG	T4	S1/3	M5/13	Grote miereneters
27	ME	T5	S1/3	Alleseters	Gordeldieren
28	ME	T4	S1/3	M2/5/12	Egels
29	ME	T4	S1/3	M2/5/12	Goudmollen
30	ME	T4	S1/3	M2/5/12	Madagaskar egels
33	ME	T4	S1/3	M2/5/12	Spitsmuizen
34	MD	T4	S8	M2/5/12	Mollen
35	MD	T4	S1/3	M1/5	Toepaja's
37	ME	T4	S1/5	M12	Vleermuizen t/m nr. 54 moeten kunnen hangen
70	MK	T2	S1/3	M1/2/3/11	Honden, wolven, wilde honden en vossen
71	KJ	T3	S1/3	M2/8	Beren
72	MF	T3	S1/3	M2/4	Wasberen en verwanten
73	MF	T3	S1/3	M2/4	Wezels, skunks, otters en dassen
		T3		M3	Otters moeten over water beschikken
74	MF	T3	S1/3	M2/4	Civetten en genetten
75	MF	T3	S1/3	M2/4	Fossa en mongoose
76	MH	T3	S1/3	M2/4	Hyena en aardwolf
77	MF	T3	S1/3	M2/4	Overige kleine katachtigen
	MJ	T3	S1/3	M2/4	Overige grote katachtigen
78	MI	T3	S8	M3	Zeeleeuwen
80	MI	T3	S8	M3	Zeehonden
97	MJ	T3	S1/3	M1/6	Paardachtigen, zebra's, ezels
98	MH	T4	S1/3	M9/10	Tapir
100	MF	T3	S1/3	Alleseters	Klipdassen
101	MG	T5	S1/3	M5/8/13	Aardvarken
103	MH	T	S1/3	Alleseters	Varkens
104	MH	T2	S1/3	M1	Wilde bosvarkens
105	MJ	T4	S1/3	M1/6/9/10	Nijlpaarden
106	MJ	T2	S1/3	M1/6/9/10	Kameel, lama, alpaca
107	MH	T2	S1/3	M1/6/9/10	Kleine herten, muntjaks
108	ML	T3	S1/3	M1/6/9/10	Giraffe, okapi
109	MH	T	S1/3	M1/6/8/9/10	Overige kleine hertachtigen
110	MJ	T2	S1/3	M1/6/8/9/10	Grote herten
112	MJ	T2	S1/3	M1/6	Runderen, bizon, antilope, schapen en geiten

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

113	ME	T5	S1/3	M8 + divers	Pangolins, schubdieren
115	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Eekhoorns, marmotten, prairiedogs
116	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Beverachtigen
118	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Dwergmuizen, kangoeroemuizen en ratten
119	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Springmuizen weinig water met wat zout
120	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Ratten, muizen, hamsters en gerbils
122	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Springhazen
124	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Slaapmuizen
126	MH	T4	S1/3	M1/6/9/10	Stekelvarkens
127	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Dasratten
128	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Rietsuikerratten
139	MH	T4	S1/3	M1/6/9/10	Bookstekelvarkens
130	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Chinchilla
131	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Pacarana
132	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Cavia, mara
133	MI	T4	S1/3	M1/6/9/10	Capybara
134	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Agoethi
135	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Paka's
137	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Degoe's
138	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Chinchillaratten
139	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Spinneratten
140	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Kleine klipdasachtigen
141	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Grote klipdasachtigen
142	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Beverrat
143	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Dwerghazen
144	ME	T4	S1/3	M1/6/9/10	Hazen en konijnen
145	ME	T4	S1/3	M5	Slurfmuisen

D.2.2 Dierverslijven

Type huisvesting	Lengte x breedte x hoogte in m.	Extra eis
MD	0,50x0,50x0,50	
ME	1,00x1,00x1,00	
MF	2,00x1,00x1,00	
MG	2,00x2,00x2,00	
MH	2,00x2,00x2,00	Zware kooi
MI	2,00x4,00x2,00	Zware kooi
MJ	2,00x4,00x2,00	Zware kooi met bad
MK	4,00x3,00x2,00	Zware kooi
ML	5,00x5,00x2,00	Zware kooi
MM	Groter dan 25 m ²	

D.2.3 Inrichting dierverblijf

D.2.3.1 De dierverblijven moeten zo ingericht zijn dat de dieren zich niet kunnen verwonden.

D.2.3.2 Grote hoefdieren op een ruwe vloer plaatsens of dik in het stro.

OPMERKING Knaagdier-eilanden zijn niet welzijnsvriendelijk vanwege de vaak te hoge temperaturen op een dergelijk eiland.

D.2.4 Bodembedekker

De volgende typen bodembedekker voor in een dierverblijf zijn te onderscheiden:

S1 Houtvezel

S2 Kattenbakvulling

S3 Stro

S4 Zaagsel

S5 Beukensnippers

S6 Hennepvezel

S7 Papier

S8 Zand

D.2.5 Temperatuur

De volgende minimumtemperaturen zijn van toepassing in een dierverblijf:

T1 - 10 °C

T2 + 0 °C

T3 + 5 °C

T4 + 15 °C

T5 + 20 °C

De maximumtemperatuur in de verblijven is maximaal 5°C hoger dan de buitentemperatuur.

D.3 Leeftijd

D.3.1 In het algemeen geldt voor de minimum leeftijd van verhandelbare dieren dat de dieren voldoende zelfstandig én gespeend moeten zijn. Voor de volgende diersoorten zijn deze minimale leeftijden waarop deze verkocht kunnen worden:

- ratten en muizen 4 weken;
- cavia's 4 weken;
- konijnen 7 weken;
- fretten 8-10 weken;
- hamsters 4 weken;
- gerbils 6 weken.

D.4 Voeding

D.4.1 Voeders

D.4.1.1 De volgende typen voeders voor zoogdieren zijn te onderscheiden:

M1 Samengesteld korrelvoer

M2 Vlees

M3 Vis

M4 Kip

M5 Voedseldieren: muis/rat enz.

M6 Gras/hooi

M7 Luzerne

M8 Takken

M9 Wortelen/bieten

M10 Groenten

M11 Blikvoer voor honden en katten

M12 Melkproducten

M13 Fruit

OPMERKING voeding afgestemd op de soort

D.4.2 Water

D.4.2.1 De drink- en badwaterbakken moeten dagelijks voorzien worden van vers water.

D.4.2.2 Drinkbakken op voor het dier bereikbare hoogte plaatsen.

D.5 Onderbrengen van dieren

a) Ondersoorten apart houden.

b) Aan elkaar gewende koppels worden bij elkaar gehouden en daar worden geen andere dieren bijgeplaatst.

OPMERKING 1 Dieren zoveel mogelijk per paar of jongen per ouder samen plaatsen.

OPMERKING 2 Indien relevant, individuen apart plaatsen om kannibalisme te voorkomen.

Bijlage E (normatief)

Vogels voor detailhandel

E.1 Huisvesting

E.1.1 Voor wat betreft huisvesting wordt ten minste aandacht besteed aan:

- a) temperatuur;
- b) luchtvochtigheid;
- c) ventilatie;
- d) soorteigen gedrag;
- e) afmetingen.

OPMERKING 1 In de huisvesting zijn zitstokken aanwezig.

OPMERKING 2 Voor de meest verhandelde vogels zijn deze maten gangbaar als minimaal niveau:

- kooien 40 x 50 x 40 cm bij de detailhandel maximaal 2 paar kleine vogels zoals kanaries of prachtvinken of individuele insecteneters;
  - kooien 80 x 50 x 40 cm bij de detailhandel voor maximaal 1 paar grotere vogels, zoals een valkparkiet;
  - 100 x 100 x 100 cm voor 2 papegaaien, bijvoorbeeld ara's;
- waarbij de kooimaten gelden als leidraad (lbh).

OPMERKING 3 De ventilatie moet zodanig zijn dat de dieren niet door verkeerde ventilatie in de rui gaan.

E.2 Reiniging

De dierverblijven moeten ten minste twee maal per week worden gereinigd.

E.3 Gezondheid

Vogels die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere reden worden in een ziekenboeg gehouden die zich niet in de normale verkoopruimte bevindt.

E.4 Leeftijd

Jonge vogels die ter verkoop worden aangeboden moeten:

- a) minimaal glad en volledig bevederd zijn en
- b) in staat zijn zelfstandig te eten.

Bijlage F (normatief)

Vogels voor groothandel

F.1 Klaarmaken van een zending

Vogels 24 uur voor verzending/levering verzamelen.

F.2 Ontvangst van een zending

F.2.1 Bij ontvangst van een zending moeten de vogels zonodig medicatie krijgen. Dit onder verantwoordelijkheid van de dierenarts.

F.2.2 Bij calamiteiten moet overleg plaatsvinden met de dierenarts, als bedoeld in paragraaf 11.3.

F.3 Huisvesting

F.3.1 Algemeen

In tabel D.1 is de Taxonomie Sibley & Monroe Birds of the World opgenomen. In dit overzicht zijn families uit de diergroep Vogels voorzien van een nummer, dat correspondeert met het nummer in tabel D.2.

Tabel F.1 – Taxonomie Sibley & Monroe Birds of the World

TAXONOMIE SIBLEY & MONROE 1993, ISBN 0-300-05547-1		
No	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
	Orde STRUTHIONIFORMES	
1	Struthionidae	Struisvogels
2	Rheidae	Nandoes
3	Casuariidae	Kasuarissen - Emoës
	Orde TINAMIFORMES	
5	Tinamidae	Tinamoës
	Orde CRACIFORMES	
6	Cracidae	Chacalaca Sjakohoenders
7	Megapodiidae	Grootpoothoenders
	Orde GALLIFORMES	
8	Phasianidae	Ruigpoothoenders
9	Numididae	Parelhoenders
10	Odontophoridae	Kwartels van de oude wereld
	Orde ANSERIFORMES	
11	Anhimidae	Hoenderkoeten
12	Anseranatidae	Ekstergans
13	Dendrocygnidae	Fluiteenden
14	Anatidae	Stekelstaarten - Zwanen
		Ganzen - Typische eenden
	Orde TURNICIFORMES	
15	Turnicidae	Vechtkwartels
	Orde PICIFORMES	

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

16	Indicatoridae	Honingspeurders
17	Picidae	Spechten-Draaihalzen
	Orde CAPITONIDAE	
18	Megalaimidae	Aziatische Baardvogels
19	Lybiidae	Afrikaanse Baardvogels
20	Ramphastidae	Baardvogels van de Nieuwe Wereld - Toekans
	Orde BUCEROTIFORMES	
23	Bucerotidae	Typische Neushoornvogels
24	Bucorvidae	Hoornraven
	Orde UPUPIFORMES	
25	Upupidae	Hoppen
26	Phoeniculidae	Boomhoppen
	Orde TROGONIFORMES	
28	Trogonidae	Trogons
	Orde CORACIIFORMES	
29	Coraciidae	Scharrelaars
31	Leptosomidae	Koerol
32	Momotidae	Motmots
34	Alcedinidae	Alcedinidae IJsvogels
35	Halcyonidae	Halcyonidae IJsvogels
36	Cerylidae	Cerylide IJsvogels
37	Meropidae	Bijeneters
	Orde COLIIFORMES	
38	Coliidae	Muisvogels
	Orde CUCULIFORMES	
39	Cuculidae	Koekoeken oude wereld
40	Centropodidae	Spoorkoekoeken
41	Coccyzidae	Amerikaanse koekoeken
44	Neomorphidae	Renkoekoek - Grondkoekoeken
	Orde PSITTACIFORMES	
45	Psittacidae	Papegaaien
	Orde TROCHILIFORMES	
48	Trochilidae	Kolibries
	Orde MUSOPHAGIFORMES	
49	Musophagidae	Toerako's
	Orde STRIGIFORMES	
50	Tytonidae	Kerkuilen
51	Strigidae	Typische Uilen
60	Columbidae	Duiven
	Orde GRUIFORMES	
61	Eurypygidae	Zonneral
62	Otididae	Trappen
63	Gruidae	Kraanvogels
64	Aramidae	Koerlan
66	Psophiidae	Trompetvogels
67	Cariamidae	Seriemas
68	Rhynchotidae	Kagoe
69	Rallidae	Rallen
	Orde CICONIIFORMES	
71	Pteroclididae	Zandhoenders
72	Thinocoridae	Kwartelsnippen

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

73	Pedionomidae	Trapvechtkwartel
74	Scolopacidae	Snippen-Strandlopers
75	Rostratulidae	Goudsnippen
76	Jacanidae	Jacana's
78	Pluvianellidae	
79	Burhinidae	Grielen
80	Charadriidae	Scholeksters-Kluten
81	Glareolidae	Krabplevier - Renvogels
82	Laridae	Jagers - Schaarbekken
83	Accipitridae	Visarenden - Wouwen
84	Sagittariidae	Secretarisvogel
85	Falconidae	Caracara's en Valken
86	Podicipedidae	Futen
88	Sulidae	Jan van genten
89	Anhingidae	Slangenhalsvogels
90	Phalacrocoracidae	Aalscholvers
91	Ardeidae	Reigers - Kwakken
92	Scopidae	Hamerkop
93	Phoenicopteridae	Flamingo's
94	Threskiornithidae	Ibissen-Lepelaars
95	Pelecanidae	Schoenbekooievaar-Pelikanen
96	Ciconiidae	Gieren van de Nieuwe Wereld
97	Fregatidae	Fregatvogels
98	Spheniscidae	Pinguins
99	Gaviidae	Duikers
102	Pittidae	Pitta's
103	Eurylaimidae	Breedbekken-Hapvogels
105	Tyrannidae	Tirannen - Cotinga's - Mannakins
113	Ptilonorhynchidae	Prieevogels
115	Meliphagidae	Honingeters
118	Irenidae	Bladvogels
120	Pomatostomidae	Raltimalia's
121	Laniidae	Echte Klauwieren
122	Vireonidae	Peperklauwieren - Vireo's
123	Corvidae	Moddervogels -Struthidea
		Boomlopers - Mohoua -
126	Bombycillidae	Palmtapuit-pestvogels
128	Muscicapidae	Vliegenvangers Oude Wereld
129	Sturnidae	Spreeuwen-Maina's
132	Paridae	Buidelmezen- mezen
133	Aegithalidae	Staartmezen
136	Pycnonotidae	Buulbuuls
139	Zosteropidae	Brilvogels
142	Nectariniidae	Afrikaanse Suikervogels-
		Honingzuigers-Spinnenjagers
		Bastaardhoningvogels
145	145 Passeridae	Mussen - Rotsmussen
		Prachtvinken - Wida's
		Heggemussen - Wevers
		Kwikstaarten - Piepers
146	146 Fringillidae	Catamblyrhynchus - Gorzen

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

	Neotropische Honingkruipers
	Amerikaanse Zangers
	Zeledonia - Tangaren
	Kardinalen - Troepialen
	Oreothraupis - Hawaiiivinken

In tabel F.2 zijn aan diverse van een nummer voorziene families codes voor huisvesting resp. verzorging toegekend. De codes zijn verklaard in de paragrafen F.3.2 (Vogelverblijven), F.3.3 (Bodembedekker), F.3.4 (Temperatuur) en F.4.1 (Voeders).

De in tabel F.2. opgenomen aantallen volwassen vogels per vogelverblijf betreffen de aantallen onder normale omstandigheden.

Tabel F.2 – Overzicht van huisvesting- en verzorgingseisen per familie

Diergroep Nr. volgens taxonomie Sibley & Monroe	Huisvestingscategorie			Verzorgings- categorie	Maximum aantal stuks	Opmerkingen
	Type huisvesting	Minimum temperatuur	Type bodemb- bedekker			
1	G	T1	S1/3/8	V3/10	2	Struisvogels
2	G	T1	S1/3/8	V3/10	20	Nandu, Emu 1 vogel/m2
3	F	T1	S1/3/8	V3/9/10	2	Cassuaris veelal apart
5	E	T3	S1/3/8	V3/10	15	Tinamoes
6	E	T3	S1/3/8	V2/3/10	6	Hokko's
7	E	T3	S1/3/8	V2/3/10	6	Megapodes
8	C	T1	S1/3/8	V3/9/10	5	Fazanten klein
	C	T1	S1/3/8	V3/9/10	3	Fazanten groot
9	C	T3	S1/3/8	V3/9/10	5	Parehoenders
10	D	T1	S1/3/8	V3/9/10	4	Kalkoen
11	D	T3	S1/3/8	V3/9/10	2	Screamers
12	D	T3	S8	V3	6	Eksterganzen
13	H	T1	S8	V3	30	Boomeenden
14	I	T1	S8	V3	10	Zwanen groot
	I	T1	S8	V3	15	Zwanen klein
	I	T1	S8	V3	25	Ganzen
	I	T1	S8	V3	30	Casarca's
	H	T1	S8	V3	40	Grote eenden
	H	T1	S8	V3	65	Kleine eenden
15	C	T3	S1/3/8	V1/3	20/m2	Vechtkwartels
16	D	T3	S2/5	V2/11	10	Honingvogels
17	D	T4	S2/5	V2/11	10	Spechten
18	C	T4	S2/5	V2/9	6	Baardvogels
19	D	T4	S2/5	V2/9	20	Baardvogels
20	D	T4	S2/5	V2/9	8	Toekans, Arassari's
23	D	T4	S2/5	V2/4/7/9/13	2	Neushoornvogels
	D	T4	S2/5	V2/4/9/13	10	Tokken

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

24	D*	T4	S2/5	V2/4/7/9/13	2	Grondneushoornvogels, Zware slopers vragen een sterk verblijf.
25	D	T3	S2/5	V2/11	8	Hoppen
26	D	T4	S2/5	V2/11	8	Bookhoppen
28	C	T5	S2/5	V2/9/11	2	Trogons
29	D	T4	S2/5	V2/9/11	10	Scharrelaars
31	D	T4	S2/5	V2/9/11	4	Koekoekscharrelaar
32	D	T4	S2/5	V2/9/11/13	6	Motmots
34	D	T4	S2/5	V2/6/11/13	6	Ijsvogels
35	D	T4	S2/5	V2/6/11/13	10	Ijsvogels middelgroot
36	D	T4	S2/5	V2/6/7/11/13	6	Kookaburra's
37	D	T4	S2/5	V2/11	15	Bijeneters
38	D	T4	S2/5	V2/9/11	20	Muisvogels
39	C	T4	S2/5	V2/9/11	6	Koekoeken
40	C	T4	S2/5	V2/9/11	6	Spoorkoekoeken
41	C	T4	S2/5	V2/9/11	6	Koekoeken
44	D	T4	S2/5	V2/9/11	2	Gondkoekoeken
45	D	T3	S2/5/8	V1	75	Grasparkiet
	B	T3	S2/5/8	V1	15	Agaporniden, Furrussen
	B	T4	S2/5/8	v1	10	Neophema's
	D	T3	S2/5/8	V1	20	Australische parkieten
	D	T3	S2/5/8	V1	12	Overige grote parkieten
	C	T3	S2/5/8	V1	12	Pyrarra's
	C	T4	Gaas	V5/9	6	Lorries op gaasbodem
	C	T3	S2/5/8	V1	6	Kleine papegaaien
	C	T3	S2/5/8	V1	4	Papegaaien
	C	T3	S2/5/8	V1	2	Kaketoes
	C	T3	S2/5/8	V1	2	Ara's
48	C	T5	S2/5/7	V5/9	6	Kolibries
49	D	T4	S2/5	V2/9	6	Toerako's
50	D	T2	S2/5/8	V7/13	2	Kerkuilen
51	C	T2	S2/5/8	V7/13	6	Kleine uilen
	E	T2	S2/5/8	V7/8/13	2	Grote uilen
60	C	T3	S2/5	V1	50	Kleine duiven
	D	T3	S2/5	V1	10	Grote duiven
	D	T3	S2/5	V2/4/9	6	Imperial duiven
	D	T4	S2/5	V2/9	10	Vruchtenetende duiven
61	C	T4	S1/3	V2/9/11	2	Zonnerallen
62	E	T4	S1/3	V2/9/11	2	Trappen
63	G	T1	S1/3	V3	10	Kraanvogels noordelijk
	G	T2	S1/3	V3	10	Kraanvogels zuidelijk
64	D	T2	S1/3	V3	8	Limpkin
66	D	T4	S1/3	V3	4	Trompetvogels
67	D	T3	S1/3	V3/9/11/13	2	Seriema's
68	C	T3	S1/3	V3/9/11/13	2	Kagu
69	C	T3	S1/3	V3/11	10	Rallen groot
	C	T4	S1/3	V3/11	20	Rallen klein
71	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Zandhoenders
72	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Snippen
73	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Snippen

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

74	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Snippen
75	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Snippen
76	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Jacana's
78	C	T4	S1/3/8	V2/11	10	Magelhaenplevieren
79	D	T3	S1/3/8	V2/11	10	Groelen
80	C	T2	S1/3/8	V2/11/13	10	Scholeksters, kluten, plevieren
	C		S1/3/8	V2/11/13	10	Kievieten
81	D	T4	S1/3/8	V2/11/13	15	Krabplevieren, krokodilwachters
	D	T4	S1/3/8	V2/11/13	15	Renvogels, vorkstraartplevieren
82	E	T2	S1/3/8	V2/8	10	Meeuwen
83	E	T2	S1/3/8	V5/7/8	2	Visarenden, wouwen, gieren
	E	T2	S1/3/8	V7/8/13	2	Kiekendieven en buizerds
84		T3	S1/3/8	V3/9/11/13	2	Secretarisvogel, min. 35 m2
85	D	T3	S1/3/8	V7/8/13	2	Caraca's en valken
86	H	T2	S1/3/8	V6	15	Futen
88	E	T3	S1/3/8	V6	8	Gannets
89	H	T2	S1/3/8	V6	8	Slangenhalvogels
90	H	T2	S1/3/8	V6	6	Aalscholvers
91	F	T2	S1/3/8	V2/6/7/13	10	Reigers, kwakken, roerdampen
			S1/3/8	V2/6/7/13	10	Wouwapen
92	F	T3	S1/3/8	V2/6/7/13	20	Hamerkoppen
93	I	T3	S1/3/8	V3	25	Flamingo's
94	F	T3	S1/3/8	V2/3/6/11	15	Ibissen, lepelaars
95	I	T3	S1/3/8	V6	6	Schoenbekooievaarders, pelikanen
96	I	T3	S1/3	V7/8/13	6	Roofvogels
			S1/3/8	V7/8/13	10	Ooievaarders
97	H	T3	S1/3/8	V6	10	Fregatvogels
98	I	T3	S1/3/8	V6	20	Pinguins
99	H	T3	S1/3/8	V6	6	Parelduikers
102	D	T4	S1/3	V2/11	8	Pitta
103	C	T4	S1/3	V2/9/11	4	Breedbekken
105	D	T4	S2/5/8	V2/9/11	8	Turannen
	nvt					Vliegenpikkers
	C	T5	S5/8	V2/9/11	4	Cotinga's
	C	T5	S5/8	V2/9/11	2	Rotshanen
113	D	T4	S5/8	V2/9/11	4	Katvogels
115	D	T4	S5/8	V2/9/11	6	Honingeters
118	C	T4	S5/8	V2/9/11	4	Bladvogel, buulbuuls
120	C	T4	S5/8	V2/9/11	6	Raltimalia's
121	C	T4	S5/8	V2/11/13	6	Klauwieren
122	C	T4	S5/8	V2/11/13	6	Klauwieren
123	D	T4	S5/8	V2/7/13	6	Gaaien, raven
	D	T4	S5/8	V2/9/11	6	Wielewalen
126	C	T4	S5/8	V2/9	8	Pestvogels
128	C	T4	S5/8	V2/11	8	Vliegenvangsters

Stichting Dierbaar - Norm Groot- en detailhandel in dieren

	D	T3	S5/8	V2/9/11	10	Lijsters
	B	T4	S5/8	V2/11	1	Schama's. dayals
	D	T4	S5/8	V2/11	10	Tapuiten
	C	T4	S5/8	V2/11	6	Roodstraartjes
	D	T4	S5/8	V2/11	10	Grondlijsters
	D	T3	S5/8	V2/11	10	Gaailijsters
	C	T4	S5/8	V2/11	6	Babblers
129	D	T3	S5/8	V2/9/11	20	Spreeuwen, Maina's
132	B	T4	S5/8	V2/11	4	Buidelmezen, mezen
133	B	T4	S5/8	V2/11	4	Staartmezen
136	D	T4	S5/8	V2/9/11	15	Bulbuuls
139	C	T4	S5/8	V2/9/11	20	Brilvogels
142	C	T5	S5/7	V2/5/9	20	Sunbirds, honingzuigers
	C	T5	S5/7	V2/5/9	20	Spinnenjagers
145	B	T4	S5/8	V2/11	4	Kwikstaarten, heggemussen
	B	T4	S5/8	V1	25	Wevers, wida's, prachtvinken
	B	T4	S5/8	V1	20	Zebravink
146	B	T5	S5/8	V2/9/11	8	Tangara's
	C	T4	S5/8	V1	6	Kardinalen
	C	T4	S5/8	V1	6	Kernbijters
	D	T4	S5/8	V1/11	8	Troepialen
	D	T4	S5/8	V1/11	6	Oropendolen
	B	T1	S5/8	V1	10	Eur. Wildzang
	B	T3	S5/8	V1	15	Kanarie
	B	T4	S5/8	V1	10	Sijzen
	B	T4	S5/8	V1	15	Vinken

F.3.2 Vogelverblijven

F.3.2.1 Vogelverblijven moeten zodanig gebouwd zijn dat ze gemakkelijk te reinigen en te ontsmetten zijn en dat de vogels zich er niet aan kunnen verwonden.

F.3.2.2 Wandkooien 50 cm boven de grond plaatsen.

OPMERKING Trespa - en kunststof tussenschermen hebben de voorkeur.

Type huisvesting	Lengte x breedte x hoogte minimaal in cm	Oppervlakte
A	40 x 50 x 40	
B	80 x 50 x 40	
C	100 x 100 x 100	
D	200 x 100 x 200	
E	200 x 200 x 200	
F		10 m ² met 25% binnenverblijf of afdak
G		10 m ² met 25% binnenverblijf of afdak
H		10 m ² waarvan 1 m ² water 60 cm diep
I		25 m ² waarvan 2 m ² 60 cm diep

OPMERKING Verwisselbare zitstokken van de juiste dikte zijn aan te bevelen.

F.3.3 Bodembedekker

De volgende typen bodembedekker voor in een dierverblijf zijn te onderscheiden:

S1 Houtvezel

S2 Kattenbakvulling

S3 Stro

S4 Zaagsel

S5 Beukensnippers

S6 Hennepvezel

S7 Papier

S8 Zand

Bodembedekkers moeten gecontroleerd worden op de aanwezigheid van afwijkende mest, dit is een aanwijzing dat de dieren ziek zijn. Indien nodig moeten maatregelen getroffen worden.

F.3.4 Temperatuur

De volgende minimumtemperaturen zijn van toepassing in een dierverblijf:

T1 - 10 °C

T2 + 0 °C

T3 + 5 °C

T4 + 15 °C

T5 + 20 °C

De maximumtemperatuur in de verblijven is maximaal 5°C hoger dan de buitentemperatuur.

F.4 Voeding

F.4.1 Voeders

F.4.1.1 De volgende typen voeders voor vogels zijn te onderscheiden:

V1 Gemengde zaden voor de juiste soort vogels

V2 IJzerarm Universeelvoer max. 60 ppm ijzer

V3 Korrelvoer of meel voor de juiste vogelsoort

V4 Palletvoer voer voor vogels

V5 Nectar

V6 Vis

V7 Diepvrieskuikens

V8 Overige dieren voor roofvogels

V9 Fruit

V10 Groenten

V11 Levend voer (meelwormen, buffalowormen, pinky's enz.)

V12 Losse zaden extra

V13 Kippenvlees

V14 Blikvoer

OPMERKING 1 Voedseldieren voorzien van carmix of overige voedingssupplementen.

OPMERKING 2 Aan fruit voor fruiteters, zoals Tangara's en Fruitduiven, wat speciale voedingssupplementen toevoegen.

OPMERKING 3 Appels: Golden Delicious en Elstar. Jonagold is veelal dodelijk door alcohol vorming.

OPMERKING 4 Bananen: let op, er zijn bepaalde merken bananen die schadelijk kunnen zijn voor Tangara's en andere Amerikaanse fruiteters, waarbij verstoppingsverschijnselen kunnen optreden.

OPMERKING 5 Fruit algemeen: geen overrijp fruit geven, want dit veroorzaakt vaak darmstoornissen.

OPMERKING 6 Blikvoer als vervanging voor vlees en vis enkel bij hoge nood geven. Inhoudelijk stelt blikvoer niet veel voor. Vlees en vis zijn kwalitatief veel beter en vogels blijven schoner.

OPMERKING 7 Palletvoer voor vogels heeft veelal een te hoog ijzergehalte en is dodelijk voor veel vogels. Veelal kloppen de ijzergehaltes die aangegeven zijn niet. Dit is ook bij de diverse universeelvoerders het geval.

F.4.1.2 overgebleven voer moet dagelijks verwijderd worden.

F.4.1.3 bij nat voer moet de voergelegenheid iedere dag gereinigd worden

F.4.2 Water

F.4.2.1 De drink- en badschotels moeten dagelijks voorzien worden van vers water.

F.4.2.2 Water in vijvers moet wekelijks worden ververs.

F.4.2.3 Het water in vijvers moet stromend worden gehouden.

F.5 Onderbrengen van dieren

a) Volwassen vogels en jonge vogels scheiden. Jonge vogels zijn nog niet op kleur (meestal jonger dan 1 jaar).

b) Per ondersoort apart huisvesten.

c) In het broedseizoen paren apart zetten.

d) In het broedseizoen geslachten apart houden.

e) Sommige insectenetters apart in kleine kooien plaatsen, zoals in tabel aangegeven.

OPMERKING Het verdient de aanbeveling om dieren per leverancier apart zetten.

F.6 Leeftijd

Jonge vogels die ter verkoop worden aangeboden moeten:

a) minimaal glad en volledig bevederd zijn en

b) in staat zijn zelfstandig te eten.

Bijlage G (normatief)

Bijsluiter

G.1 Diercategorieën/diersoorten

Bij de volgende diercategorieën/diersoorten moet een algemene bijsluiter aangeboden worden met de zending dieren:

- kanaries
- parkiet- en papegaaieachtigen
- vinkachtigen
- vruchten- en insectenetende vogels
- zaadetende duiven
- grondvogels
- watervogels
- siervogels
- uilen en roofvogels
- loopvogels
- parkvogels
- knaagdieren
- fretten en overige kleine vleeseters
- katachtigen
- overige kleine parkdieren
- overige grote parkdieren
- paardachtigen

G.2 Benodigde gegevens op bijsluiter

Aandachtspunten op het gebied van gezondheid, verzorging en huisvesting.

De op de bijsluiter in te vullen gegevens bij verkoop van een dier zijn:

- diersoort
- voeding
- minimumtemperatuur verblijf
- winterhard ja/ nee
- geschikt voor een gemengd gezelschap: ja / nee

Overige te vermelden informatie op de bijsluiter:

- bij vochtige voeders: de bakken iedere dag reinigen en ontsmetten
- drinkwater: iedere dag de bakken reinigen en vers water geven
- transport naar huis rechtstreeks zonder tussenstop

OPMERKING Deze bijsluiters zijn bij voorkeur "peer reviewed".

Bijlage H (informatief)

Hygiëne

H.1 Ongedierte bestrijding

De huisvesting moet vrij van ongedierte worden gehouden door:

- a) de dierverblijven in de zomer wekelijks, in de winter maandelijks vernevelen om vliegen, luizen etc. in het verblijf of op de dieren te voorkomen of te behandelen.
- b) voederplaatsen voor het lokken van muizen en ratten te plaatsen en deze regelmatig te controleren op de aanwezigheid van een verdelgingsmiddel.

H.2 Reiniging en ontsmetting van dierverblijven

H.2.1 Reiniging

De werkwijze voor reiniging moet zijn:

- a) Verwijder alle dieren, demonteerbare materialen en hulpstukken uit het verblijf.
- b) Verwijder los vuil, zoals strooisel, houtkrullen, voederresten, mest, etc.

OPMERKING Bij het verwijderen van los vuil komt een hogedrukreiniger, gebruikt onder een hoge druk en met een klein watervolume, goed van pas. Vlakstralers met een spleetvormige opening zijn geschikt voor het reinigen van oppervlakken op korte afstand (vloer, wanden, voederbakken). Rondstralers zijn geschikt voor het reinigen op grote afstand (plafond, ventilatiekoker, etc.).

- c) Verwijder vast vuil, zoals aangekoekte mest, voederresten, etc., door middel van het inweken met water waarin een inweekmiddel (bijvoorbeeld 4% soda, een neutrale of alkalische zeep of een commerciële stalreiniger) is opgelost.

OPMERKING Bij gebruik van een hogedrukreiniger gebeurt het verwijderen van los vuil en inweken in dezelfde handeling. Om alle vuil los te weken moet het inweekmiddel minimaal drie uur inwerken. Men mag echter niet wachten tot de bodem weer opdroogt.

- d) Spoel het vuil én het inweekmiddel af. Afspoelen met een hogedrukreiniger moet gebeuren onder een druk van ± 50 atmosfeer en een debiet van 12 liter water per minuut. Bij een vlakstraler moet een afstand van 20 cm aangehouden worden.

- e) Trek de bodem droog.

OPMERKING Achtergebleven plassen verdunnen het toegepaste ontsmettingsmiddel waardoor het veel aan ontsmettingskracht verliest.

H.2.2 Ontsmetten

H.2.2.1 Algemeen

Volg altijd nauwgezet de instructies van de fabrikant van een ontsmettingsmiddel met betrekking tot in werktijd, concentratie, omgevingstemperatuur en gebruikswijze.

OPMERKING Natriumhypochloriet of bleekmiddel is een zeer goed ontsmettingsmiddel, maar wordt volledig geïnactiveerd bij de geringste aanwezigheid van organisch materiaal. Daarom is bleekmiddel niet geschikt voor het ontsmetten van vloeren, roosters in verblijven. Bleekmiddel is wel geschikt voor het gebruik op perfect reinigbare oppervlakten, zoals bijvoorbeeld voeder- en waterbakken.

H.2.2.2 Ontsmetten met een vloeibare oplossing

De werkwijze voor ontsmetten moet zijn:

- a) Er moet beschermende kleding worden aangetrokken (overall, handschoenen, masker, etc.);
- b) Het ontsmettingsmiddel moet in kleine druppels gelijkmatig verdeeld worden.

OPMERKING 1 Dit kan door middel van een hogedrukreiniger, op voorwaarde dat een voldoende lage druk (10 atmosfeer) en een gering debiet kan worden bereikt. Men kan ook gebruik maken van een rugsproeier. Dit is meer arbeidsintensief, maar bespaart aan product.

OPMERKING 2 Wat betreft de te gebruiken hoeveelheden kan als vuistregel aangehouden worden: 1 liter gebruiksklare ontsmettingsoplossing per 10 m² bodemoppervlakte.

- c) Er moet met water worden nagespoeld na een voldoende lange inwerkingstijd.
- d) Het dierverblijf moet droog zijn voordat er dieren worden ingebracht.

H.2.2.3 Ontsmettingsbak voor schoeisel

- a) Schoeisel moet steeds vooraf met een borstel en water gereinigd worden. Hierbij moet vooral worden gelet op vuil tussen de ribbels van de zolen;
- b) Om de korte inwerkingstijd van het ontsmettingsmiddel in een ontsmettingsbak op te vangen, moet een hoge concentratie van een krachtig ontsmettingsmiddel gebruikt worden;

VOORBEELD: 5% Halamid.

- c) Wanneer zichtbaar vuil in de ontsmettingsbak aanwezig is, moet het ontsmettingsmiddel worden vervangen.